

Herstructurering in de Teuniswijk

Een casestudy over multiculturele bewonersparticipatie bij stedelijke herstructurering in Venlo

Bachelor thesis Geografie, Planologie en Milieu (GPM)

Faculteit der Managementwetenschappen

Radboud Universiteit Nijmegen

Venlo, augustus 2020

Tim Verstegen – S4840208

Begeleider: dr. Pascal Beckers

Woordenaantal: 12.591

Samenvatting

Het beleid van de woningbouwcorporatie is in principe om bewoners zoveel mogelijk te betrekken in hun herstructureringstraject van de Teuniswijk in Venlo. Om zodoende de algehele bewonersparticipatie te stimuleren en te verhogen. In deze bachelor thesis voor de opleiding 'Geografie, Planologie & Milieu' is er geprobeerd antwoord te geven op de volgende hoofdvraag: *“Hoe participeren verschillende multiculturele bewoners van de Teuniswijk in het stedelijke planningsproces van de gemeente Venlo en hoe kan de bewonersparticipatie verhoogd worden volgens bewoners en betrokken partijen?”*. Het onderzoek richtte zich op de cases van de Teuniswijk in de wijk Venlo-Noord. Het doel van het onderzoek was om er achter te komen hoe de gemeente Venlo en woningbouwcorporatie Woonwenz bewoners betrekken in de participatie bij de planningsprocessen van de herstructurering van hun eigen leefomgeving en wat de knelpunten hierin zouden zijn. Door middel van kwalitatief onderzoek van theorieën, documentanalyse en de uitvoering van semigestructureerde interviews is er een analyse uitgevoerd over hoe de theorieën van participatieve planning, democratische buurtontwikkeling en intercultureel beleid toegepast worden op deze single casestudy. Door middel van het programma 'Express Scribe Transcription Software' van het bedrijf 'NHC' zijn de uitgevoerde interviews getranscribeerd om ze vervolgens samen te vatten in interviewverslagen. De uiteindelijke data van het onderzoek is geanalyseerd en toegepast om de deelvragen te beantwoorden, aan de hand van het conceptueel model. De hoofdbevinding van dit onderzoek is dat er een duidelijk verschil is in bewonersparticipatie tussen verschillende etnische groeperingen. De allochtone bewoners zijn terughoudender en minder geïnteresseerd om actief deel te nemen in de buurt, terwijl een gedeelte van de autochtone bewoners wel interesse hebben om samen met Woonwenz actief te participeren in het herstructureringsproces in de buurt. Ondanks dat Woonwenz, met hun interculturele beleid, geprobeerd heeft om deze groep bewoners te stimuleren om wel te participeren, wordt er geen gehoor aan gegeven en dan blijkt dat het echt vanuit de bewoners zelf moet komen als ze daadwerkelijk wel willen participeren in het gehele traject. De beperkingen van dit onderzoek zijn, mede veroorzaakt door de ontwikkeling omtrent COVID-19, het ontbreken van respondenten met een migratieachtergrond. Dit had ervoor gezorgd dat er een meer evenwichtig onderzoeksresultaat zou zijn. Nu is er alleen data vanuit de autochtone bewoners en kan er niet geanalyseerd worden hoe de allochtone bewoners erin staan. Daarom is de belangrijkste aanbeveling om in vervolgonderzoek proberen deze groep bewoners wel te prikkelen voor een interview. Verder is het nog interessant om voor vervolgonderzoek de gemeente te benaderen, vanwege hun nalatigheid van het uitvoeren van de inrichting van de openbare ruimte.

Voorwoord

Voor u ligt mijn Bachelor thesis over de multiculturele bewonersparticipatie bij stedelijke herstructurering in de Teuniswijk in Venlo-Noord. Deze thesis is geschreven voor het afstuderen aan de Bacheloropleiding 'Geografie, Planologie & Milieu' aan de faculteit der Managementwetenschappen, onderdeel van de Radboud Universiteit Nijmegen.

Het schrijven van deze thesis is een enerverend en iteratief proces geweest. Er is tijdens dit proces veel kennis opgedaan door middel van het uitvoeren van een wetenschappelijk onderzoek, contactlegging met verschillende actoren en de bewonersparticipatie in de Teuniswijk in Venlo-Noord. Echter door alle ontwikkelingen van en omtrent COVID-19 is het hele traject anders verlopen dan van tevoren ingecalculeerd was. Dit heeft voor mij persoonlijk enige vertraging opgelopen.

Echter mede door de hulp, steun en het vertrouwen van mijn thesisbegeleider dr. P.J. Beckers heb ik uiteindelijk mijn onderzoek toch nog in het huidige academische jaar kunnen inleveren. Hiervoor mijn dank. Vervolgens zou ik graag al mijn respondenten willen danken voor de medewerking aan mijn onderzoek en hun enthousiasme tijdens de interviews. Zonder de uitgevoerde interviews had ik nooit mijn onderzoek kunnen voltooien. In het bijzonder wil ik de volgende respondent bedanken; de buurtcoördinator van Woonwenz. Hij was mijn eerste respondent en heeft mij vervolgens in contact gebracht met potentiële respondenten uit de wijk waardoor ik verder kon met mijn onderzoek in de wijk.

Ik wens u veel leesplezier toe!

Tim Verstegen

Venlo, augustus 2020

Inhoudsopgave

Samenvatting	II
Voorwoord	III
1. Inleiding.....	1
1.1 Projectkader	1
1.2 Maatschappelijke relevantie	2
1.3 Wetenschappelijke relevantie.....	3
1.4 Doel- en vraagstelling.....	4
1.5 Leeswijzer	5
2. Theorie	6
2.1 Theoretisch kader.....	6
2.2 Conceptueel model	10
3. Methodologie.....	11
3.1 Onderzoeksbenadering	11
3.2 Onderzoeksstrategie	11
3.3 Dataverzameling.....	12
3.4 Data analyse	13
4. Casusomschrijving.....	14
4.1 Tijdlijn herstructurering	14
4.2 Statistische gegevens	16
4.3 Bewonersparticipatie	16
5. Resultaten	17
5.1 Visies en beleid.....	17
5.2 (Multiculturele) Bewonersparticipatie.....	18
5.3 Overige bevindingen	22
6. Conclusie	23
6.1 Bevindingen.....	23
6.2 Aanbevelingen.....	25
6.3 Reflectie.....	25
7. Literatuurlijst.....	27
8. Bijlagen.....	29
8.1 Interviewguides.....	29
8.1.1 Interviewgide Buurtcoördinator Woonwenz	29
8.1.2 Interviewgide Bewoners	30
8.2 Interviewverslagen.....	31
8.2.1 Interviewverslag Buurtcoördinator Woonwenz.....	31

8.2.2	Interviewverslag Bewoner 1.....	35
8.2.3	Interviewverslag Bewoner 2.....	38
8.3	Transcripten Interviews.....	40
8.3.1	Transcript Interview Buurtcoördinator Woonwenz.....	40
8.3.2	Transcript Interview Bewoner 1.....	63

1. Inleiding

Vanaf de vorige eeuwwisseling zijn er vele ingrepen gedaan in Nederlandse wijken die te kampen hebben met een sociaaleconomische achterstand. Door de economische situatie van dit moment en de vraag naar redelijk betaalbare (sociale) huurwoningen is het voor veel Nederlandse gemeenten noodzaak om te investeren in deze achterstandswijken. Hierbij is niet alleen de gemeente een betrokken partij, maar spelen ook actoren als een woningbouwcorporatie en, niet op de laatste plaats, bewoners zelf een actieve rol in het proces. De moderne trend om bewoners een actieve rol te vergeven bij het ontwikkelen van plannen in de herstructurering van hun wijk is ook in Nederland gaande. Echter, in hoeverre is het mogelijk dit daadwerkelijk te verwezenlijken? Huidige planprocedures en organisatieculturen dwarsbomen vaak deze moderne trend (Spanjar et al., 2019).

Met dit onderzoek wil ik de lezer en mijzelf een duidelijker beeld verschaffen over het fenomeen van multiculturele bewonersparticipatie en de mogelijkheden daarvan tijdens de stedelijke herstructurering van de Teuniswijk te gemeente Venlo. Er zal duidelijk worden hoe verschillend de participatiegraad en betrokkenheid van bewoners met verschillende culturele achtergronden zal zijn.

1.1 Projectkader

Als het gaat over de multiculturele planning bij stedelijke herstructurering en de bijbehorende bewonersparticipatie, dan hebben we het over een modern proces wat iedereen in het land bezighoudt. Iedere inwoner van een wijk of gemeente heeft wel zijn ideeën over hoe de wijk ingericht kan worden of wat er veranderd kan worden, het behelst immers hun dagelijkse leefomgeving. Maar in hoeverre laten inwoners zich daadwerkelijk horen? In hoeverre participeert de bewoner en kan de bewoner participeren in het hele proces van de stedelijke herstructurering in een multiculturele wijk? Dit alles begint bij wat voor beleid de overheid er op na houdt. Na de eeuwwisseling kwam het krachtwijkenbeleid van kabinet Balkenende tot stand waarin geïnvesteerd zou worden in de achterstandswijken in Nederland. Hiermee zouden ook de sociaaleconomische problemen aangepakt worden in deze wijken. Dit bleek uiteindelijk gecompliceerder dan vooraf gedacht. Vervolgens door de economische crisis van 2008 zou het proces alleen maar bemoeilijkt worden, want financiële investeringen waren niet meer mogelijk in het landelijke beleid voor de aanpak van de problematiek in krachtwijken doordat er reeds alleen nog maar bezuinigd en gereorganiseerd werd (Permentier, Kullberg & Van Noije, 2013; Koster & Van Ommeren, 2018). De laatste jaren, na economisch herstel, kan de aandacht weer gericht worden op de krachtwijken. Door de huidige kijk op duurzaamheid, is er een nieuw element bijgekomen wanneer gemeenten investeren in de probleemwijken. Tegenwoordig is het Rijk niet meer hoofdinvesteerder van dergelijke projecten en zijn gemeenten daarom zelf toegewezen op het ontwikkelen van een plan van aanpak. De moderne trend van bewonersparticipatie komt hierbij om de hoek kijken; gemeenten zijn steeds meer geneigd om bewoners van de wijken actief te betrekken bij de planvorming van de herstructurering (Uyterlinde & Gastkemper, 2018). Dit doen ze mede om hun investeringen ook in een gewenst effect te resulteren, waarbij de bewoners van de wijk ook tevreden kunnen zijn met de herstructurering.

In deze thesis richten we ons op de Limburgse gemeente Venlo en in het bijzonder op de Teuniswijk in Venlo-Noord. Hierbij wordt gekeken naar het contrast tussen aan de ene kant het moderne fenomeen 'bewonersparticipatie' en aan de andere kant de conservatieve instituties rondom het beleid en de besluitvorming vanuit de gemeente.

De woningcorporatie Woonwenz heeft een aantal jaar geleden in samenwerking met de gemeente Venlo onderzoek gedaan naar de staat van de zestig jaar oude portiekflats in de Sint Teuniswijk in Venlo-Noord (Woonwenz, 2020). De Teuniswijk is het gebied tussen de Veldenseweg, de Bisschop Hoensbroeckstraat en de Hogeweg. Het 'perceel' bestond uit 126 portiekflats en 12 winkelruimtes. Bij het onderzoek is gekeken naar de bouwkundige staat, de energiestaat, leefbaarheid en de marktpositie van de gebouwen. Tijdens dit onderzoek is er ook geënuquëteerd bij de bewoners en ondernemers in het gebied. De betrokken partijen waren zowat unaniem eens dat de flats in hun huidige staat in het bijzonder niet voldoen aan duurzaamheid wat betreft het energieniveau. Verder zijn ze ook matig geïsoleerd, waardoor men veel gehorigheid en overlast ervaart van een ander. Hierdoor is het besluit genomen om de portiekflats niet te restaureren of renoveren, maar om ze volledig te slopen. Dit besluit is uiteindelijk aan het einde van 2017 genomen nadat het college van B&W en de gemeenteraad groen licht hebben gegeven aan het herstructureringsplan in de Teuniswijk. De betrokkenheid van de gemeente is noodzakelijk; aangezien Woonwenz de openbare ruimte rondom de flatgebouwen betrekken in hun herstructureringsplannen. Deze openbare ruimte is namelijk in het bezit van de gemeente Venlo. Zowel voor als na het sloopbesluit zijn bewoners continue betrokken geweest bij de voortgang van het plan. Voor huidige bewoners worden vervangende woningen gerealiseerd en ze worden tijdens persoonlijke gesprekken gevraagd naar hun wensen en ze kunnen terecht bij een buurtwoning, waar een buurtcoördinator van Woonwenz gevestigd zit, wanneer zij met problemen of vragen opgezadeld zitten. Na de sloop van de portiekflats en winkelruimtes worden er gefaseerd 68 nieuwe sociale huurwoningen gebouwd door Woonwenz en is de gemeente verantwoordelijk voor de inrichting van de openbare ruimte rondom de Teuniswijk.

Aangezien in dit onderzoek gekeken wordt naar de multiculturele bewonersparticipatie bij de stedelijke herstructurering is het van belang om aan te duiden in hoeverre de Teuniswijk en Venlo-Noord multicultureel zijn. CBS (2019) laat zien dat in wijk 14 Venlo-Noord ongeveer 34% van de totale bevolking bestaat uit personen met een migratieachtergrond. Terwijl het gemiddelde percentage in de gehele gemeente Venlo op 28,5% staat. Als men echter kijkt naar de buurt waarin de Teuniswijk ligt, 't Zand, dan ligt dat percentage hoger dan zowel voor de gehele gemeente als voor de wijk Venlo-Noord. Het percentage van personen met een migratieachtergrond in 't Zand is 42%. Hieruit kan men concluderen dat in de buurt waar de Teuniswijk gevestigd is een bovengemiddeld aantal personen woont met een migratieachtergrond en daarom is het dus een multiculturele buurt/wijk.

1.2 Maatschappelijke relevantie

De portiekflats in de Teuniswijk in Venlo-Noord behoorden tot verouderde gebouwen waar voornamelijk mensen woonachtig zijn uit de lagere inkomensklassen en met een migratieachtergrond. Deze wijk kan in zekere mate bestempeld worden als een 'krachtwijk' die investeringen nodig heeft. De gegevens van het CBS (2019) laten bijvoorbeeld namelijk zien dat de bevolking in 't Zand ten opzichte van zowel Venlo-Noord als gemeente Venlo meer moeten leven van een uitkering (Bijstand of WW). In de gemeente Venlo ligt dat percentage op 4,96, in Venlo-Noord op 7,50 en in 't Zand op

9,40. Dit duidt op bijna een verdubbeling van de bevolking die afhankelijk zijn van een Bijstands- of WW-uitkering in 't Zand ten opzichte van de gehele gemeente.

Doordat bewoners betrokken werden bij de keuze tussen renovatie of sloop en hun verhuiscriteria, voor een tijdelijk onderkomen tijdens de sloop, konden doorgeven, blijkt dat de woningcorporatie de bewoners serieus neemt en niet volledig op eigen initiatief een plan trekt. Door het realiseren van een sloop en volledige nieuwbouw kan er ook zo gebouwd worden dat de nieuwe sociale huurwoningen veel duurzamer gerealiseerd worden dan de portiekflats die er stonden. Dit maakt het onderwerp ook maatschappelijk relevant; aangezien duurzaamheid en energietransitie de laatste jaren een erg nadrukkelijke stempel hebben op overheidsbeleid in het algemeen. Het Rijk ondersteunt en stimuleert duurzaam bouwen door middel van verschillende regelingen en eventuele subsidies (Rijksoverheid, 2012). De gemeente Venlo heeft in hun 'Woonvisie 2016-2021' staan dat ze 'bijna energieneutraal' willen gaan bouwen (Gemeente Venlo, 2016).

Aangezien de laatste weken 'het racismedebat' groter en heviger is dan ooit; is multiculturalisme van zeer maatschappelijk belang. Hierdoor is dit onderzoek des te interessanter geworden om te kijken of er verschillen zijn in participatie en betrokkenheid van zowel de autochtone als de allochtone bevolking in de Teuniswijk. Voelen bepaalde bevolkingsgroepen zich minder betrokken of merkt de woningcorporatie juist dat zij minder bereikbaar en participierend zijn in de planvorming? Dit onderzoek zal uitwijzen of er verschillen zijn in participatie en betrokkenheid bij de inrichting van hun eigen leefomgeving tussen verschillende multiculturele bevolkingsgroepen en waarom dit wel of niet het geval is en wat nodig blijkt te zijn om het te bevorderen.

1.3 Wetenschappelijke relevantie

Permentier, Kullberg en van Noije (2013) hebben in hun evaluatierapport voor het SCP (Sociaal en Cultureel Planbureau) de interventies van de overheid geanalyseerd wat betreft de aanpak voor de Vogelaarwijken in 2007. Dit waren wijken die extra aandacht nodig hadden vanwege de sociaaleconomische problemen die zich voordeden en werden vaak aangeduid met 'krachtwijken'. Door middel van samenwerking met alle betrokken partijen en overheden zouden extra investeringen gedaan worden (van Overmeeren, 2014). De Teuniswijk en 't Zand en Venlo-Noord in het algemeen staan niet op deze lijst van Vogelaarwijken. Maar op een kleinschaliger niveau heeft het wel gelijkenissen wat betreft bevolkingssamenstelling, sociale cohesie, leefbaarheid en dergelijken. Zo blijkt dat de Gemeente Venlo (2016) in het verleden al succesvol investeringen heeft gedaan, in Venlo-Noord, in sociale cohesie en diversiteit om zodoende de leefbaarheid te vergroten in de wijk. De combinatie van investeren in het sociale en het fysieke aspect heeft een goed resultaat gegeven. Op dit beleid willen ze voortborduren om zo voornamelijk het sociale aspect te blijven verbeteren in samenwerking met corporaties en sociale wijkteams om zodoende op zoek te blijven gaan naar nieuwe initiatieven.

Uit het rapport van Permentier et al. (2013) blijkt dat veel bewoners niet bereikt willen worden. Dit zou eventueel ook het geval kunnen zijn voor de Teuniswijk. Wat betreft de bewonersparticipatie zijn er verschillende vormen, welke op Arnstein's (1969) ladder van bewonersparticipatie te vinden zijn (zie hoofdstuk 2). Deze ladder gaat van weinig tot geen participatie tot en met totale participatie. Sociale cohesie wordt natuurlijk bepaald door de kracht van haar bewoners en hun bereidheid om iets

te veranderen. Bewonersparticipatie bij stedelijke herstructurering is vaak alleen nog gebaseerd op wanneer mensen de financiering echt nodig hebben; dat ze enkel gevraagd worden voor planningsparticipatie gebaseerd op consultatie (Hall & Hickman, 2011). Kijkend naar Arnstein's ladder kan men concluderen dat bewoners niet het gevoel krijgen dat hun mening er dan toe doet. In deze thesis wordt gekeken naar de theorie van bewonersparticipatie en sociale cohesie gecombineerd met een multiculturele kijk op overheidsbeleid en participatie. De theorie van intercultureel beleid van Wood en Landry (2008) zal gebruikt worden in de benadering van dit onderzoek (zie hoofdstuk 2).

Dit onderzoek zal mogelijkwijjs uit gaan wijzen hoe betrokken en participierend de bewoners in de Teuniswijk in Venlo-Noord zijn. Er zal duidelijk worden in hoeverre en welke mate er een verschil is tussen de autochtone bevolking, in dit geval de oorspronkelijke Genooijenaar, en de allochtone bevolking, in dit geval alle bewoners met een migratieachtergrond, wat betreft de participatiegraad en de wijkgebondenheid. Verder zal gaan blijken op wat voor manier de woningbouwcorporatie Woonwenz hierin ook de mogelijkheid voor biedt.

1.4 Doel- en vraagstelling

De doelstelling van deze thesis was om te achterhalen hoe de gemeente Venlo en woningcorporatie Woonwenz bewoners betrekken in de participatie bij de planningsprocessen van de herstructurering van hun eigen leefomgeving. Hierbij komt aan het licht wat de knelpunten zijn tijdens dit proces; en de bijbehorende tegenstrijdigheden om bewonersparticipatie te bevorderen. Het doel van de thesis werd bewerkstelligd door een casestudy over de herstructurering van de Teuniswijk in Venlo. Eerst via literatuuronderzoek bijbehorende begrippen en theorieën op een rij krijgen, om vervolgens via interviews met verschillende respondenten een onderzoek uit te voeren.

Om bovenstaande doelstelling te realiseren zal er tijdens het onderzoek van deze thesis de volgende hoofdvraag beantwoordt worden: *“Hoe participeren verschillende multiculturele bewoners van de Teuniswijk in het stedelijke planningsproces van de gemeente Venlo en hoe kan de bewonersparticipatie verhoogd worden volgens bewoners en betrokken partijen?”*

Om deze hoofdvraag zo volledig en goed mogelijk te kunnen beantwoorden, zullen eerst onderstaande deelvragen beantwoord worden:

- *Wat is het huidige stedelijke planningsbeleid qua herstructurering van de gemeente?*
- *Wat is de huidige visie wat betreft bewonersparticipatie in het algemeen in de stedelijke herstructureringsprocessen?*
- *Is er een aanzienlijk verschil in bewonersparticipatie tussen verschillende etnische bevolkingsgroepen?*
- *Wat vinden de bewoners momenteel van hun eigen participatie in de stedelijke herstructureringsprocessen?*
- *Wat wensen of verwachten de bewoners voor de toekomst qua participatie in stedelijke herstructurering?*

De bedoeling is om door middel van deze hoofdvraag en deelvragen erachter te komen wat de bewonersparticipatie is bij het herstructureringsproces van de Teuniswijk in de gemeente Venlo en of, en in hoeveel mate, er verschil is tussen verschillende culturen wat betreft deze bewonersparticipatie.

1.5 Leeswijzer

Deze thesis zal bestaan uit acht hoofdstukken, waarvan de bovenstaande inleiding hoofdstuk 1 zal zijn. In het tweede hoofdstuk komen de verschillende theorieën aan bod met een toegevoegd conceptueel model, gelinkt aan de casus. In het derde hoofdstuk bespreken we de methodologie van dit onderzoek; op welke manier is er informatie verzameld en geanalyseerd. Hoofdstuk 4 zal bestaan uit de omschrijving van de casus. In hoofdstuk 5 staan de onderzoeksresultaten, ondervonden aan de hand van de uitgevoerde interviews en documentanalyses, centraal en zullen de onderzoeksvragen beantwoord worden. Om vervolgens in hoofdstuk 6 tot de beantwoording van de hoofdvraag te komen met de daarbij behorende conclusies van het uitgevoerde onderzoek om vervolgens met de discussie en reflectie op het gehele onderzoek en eventuele aanbevelingen te komen. In het zevende hoofdstuk is de volledige literatuurlijst terug te vinden en ten slotte beëindigen we deze thesis met het achtste en laatste hoofdstuk; wat alle relevante bijlagen zal bevatten.

2. Theorie

Dit hoofdstuk zal het theoretisch raamwerk gaan toelichten voor deze thesis. Op het einde van dit hoofdstuk zal het conceptueel model worden weergegeven in een overzichtelijk figuur met een toelichting; waarin de belangrijkste begrippen staan waarmee het uiteindelijke onderzoek uitgevoerd zal gaan worden.

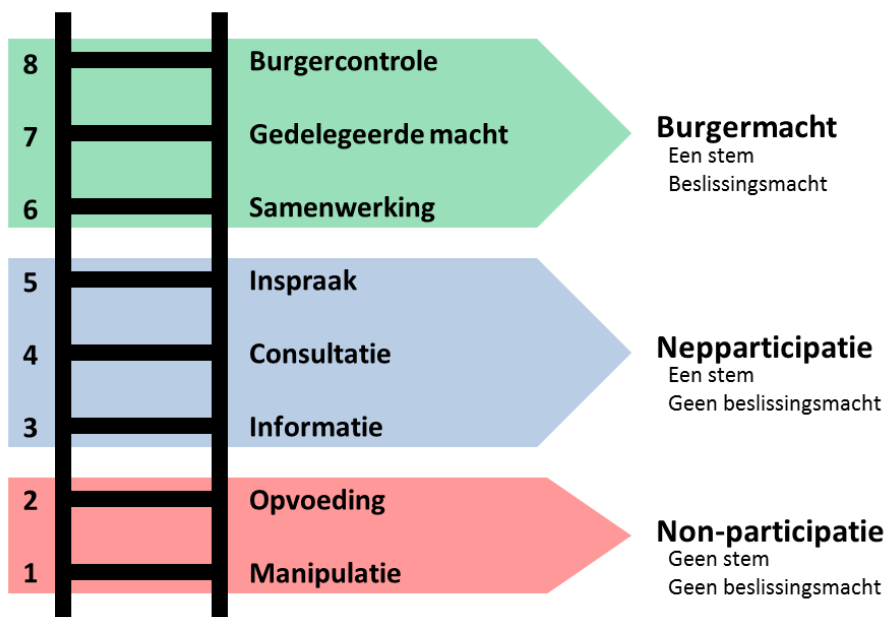
2.1 Theoretisch kader

Het theoretisch kader zal voornamelijk de volgende drie hoofdbegrippen omvatten: stedelijke herstructurering, bewonersparticipatie en multiculturele planning. Dit zijn de drie begrippen die in hoofdlijnen alles zullen bevatten om de vraagstelling van dit onderzoek te kunnen beantwoorden. Binnen deze drie begrippen zijn er nog voldoende vertakkingen naar andere begrippen en theorieën die relevant zijn voor de beantwoording van de vraagstelling. Over deze begrippen/theorieën en zijn vertakkingen en verhoudingen tot elkaar wordt nu verder op ingegaan.

Er zijn veel verscheidene partijen betrokken om stedelijke herstructurering te kunnen realiseren. De belangrijkste partijen in dit proces zijn de gemeente en woningcorporaties. Aangezien de stedelijke herstructurering een proces is wat veel jaren in beslag neemt, is het voor beide partijen van belang dat ze functioneel samenwerken; aangezien ze afhankelijk van elkaar zijn. Ze hebben beide een verantwoordelijkheid met eigen belangen in het gehele proces. Zo moet de gemeente volgens de wet de regie in handen hebben tijdens het proces en zijn ze daarnaast ook nog verantwoordelijk voor de samenstelling en het toezicht op de openbare ruimte. Daarentegen zijn woningcorporaties een belangrijke partij vanwege het aantal woningen, die zij bezitten in de gemeente. De samenwerking tussen beide partijen is geen eenvoudig proces. Verschillende factoren spelen een rol die het proces bemoeilijken: externe en interne, organisatorische, inhoudelijke en financiële factoren. (van Bergeijk et al., 2008).

Aangezien overheden steeds meer een decentrale rol aannemen, krijgt bewonersparticipatie een steeds fundamentele rol in de maatschappij. Om een duidelijk beeld te kunnen scheppen wat de bewonersparticipatie precies inhoudt, zal dit begrip eerst gedefinieerd moeten worden. Er zijn ontelbaar vele definities van wat participatie inhoudt en daarbinnen in wat voor gradaties. In dit onderzoek zal voornamelijk gebruik gemaakt gaan worden van de definities van Hall en Hickman (2011) en Wilson (1963). Hall en Hickman (2011) hebben twee type definities van bewonersparticipatie: 'action' en 'decision'. We richten ons in dit onderzoek op het tweede type definitie. Dit is de definitie vanuit het overheids perspectief; namelijk dat er acties georganiseerd en gefinancierd kunnen worden met als doel om de personen/partijen met elkaar te verbinden die het meest betrokken zijn bij het proces. Vanuit bewonersperspectief focussen we ons op de definitie van Wilson (1963), die luidt dat er geen passieve acceptatie moet zijn op wat er gebeurt, maar in plaats daarvan een actieve benutting van lokaal leiderschap en organisatie welke kan helpen bij de inspanningen van de gemeenschap. Deze twee definities samen vormen een eenduidige compacte definitie: actief lokaal leiderschap van inwoners in samenwerking met een gemeente die het toestaat, ondersteunt en faciliteert. In de literatuur zijn meerdere gradaties te vinden in bewonersparticipatie, van manipulatie door de overheid

tot en met controle door inwoners. Dit is een voorbeeld van Sherry Arnstein (1969) haar 'Ladder of Citizen Participation' (Figuur 1).

Figuur 1: Arnstein's ladder van bewonersparticipatie (Arnstein, 1969)

In bovenstaande figuur is af te lezen dat wanneer men hoger op de ladder is, hoe meer invloed bewoners hebben op het proces. Beneden aan de ladder bevindt zich 'Non-participatie' met de treden 'Manipulatie' en 'Opvoeding'; hierin hebben bewoners zowel geen stem als geen beslissingsmacht. Het segment erna wordt bestempeld als de Nepparticipatie met de treden 'Informatie', 'Consultatie' en 'Inspraak'; hierin hebben bewoners wel een stem, maar geen beslissingsmacht. Boven aan de ladder bevindt zich 'Burgermacht' met de treden 'Samenwerking', 'Gedelegeerde macht' en 'Burgercontrole'; hierin hebben bewoners zowel een stem als beslissingsmacht. Echter is deze theorie in de loop der jaren geanalyseerd en bekritiseerd door meerdere mensen, vanwege zijn beknoptheid. Hij is niet gedetailleerd genoeg om alle vormen van bewonersparticipatie te beschrijven. (Fung, 2006) (Innes & Booher, 2004) (May, 2006). Fung (2006) beschrijft drie essentiële concepten aangaande participatieplanning; te weten: inclusiviteit, interactiviteit en invloedrijkheid. Allereerst te beginnen met inclusiviteit; wanneer de participatieve planning totaal niet inclusief, dus exclusief, is, is het alleen een proces tussen professionele partijen. Hierdoor worden bewoners in principe uitgesloten; ook al is het mogelijk dat bepaalde partijen ook de belangen van bewoners behartigen. Hoe toegankelijker voor bewoners om aan 'de tafel' te zitten tijdens de besluitvorming, hoe inclusiever het participatieproces zal zijn. Het volgende en tweede concept betreft de interactiviteit. Over het algemeen is er bij algehele informatieavonden over planningsprocessen weinig mogelijkheid tot inbreng van bewoners of interactie tussen beleidsbepalers en bewoners. Echter, wanneer er de mogelijkheid ontstaat om tussen beide partijen een conversatie te creëren waarin men hun ideeën en voorkeuren kan voorleggen aan elkaar, is er al meer spraken van interactiviteit. Dit wordt alleen maar versterkt wanneer er een mogelijkheid is voor beide partijen om in overleg tot gezamenlijke ideeën en wensen te komen. Ten slotte het derde en laatste aspect betreft de invloedrijkheid. Het gebeurt met enige regelmatigheid dat een participatietraject weinig tot geen invloed heeft op het daadwerkelijke plan van de beleidsbepalers. Echter is het participatietraject nooit nutteloos geweest; het kan namelijk

geresulteerd hebben in meer draagvlak en in een leerzaam proces voor de toekomst voor alle betrokken partijen. Het traject kan ook geresulteerd hebben in het feit dat beleidsbepalers indirect beïnvloed zijn door de denkwijze van de betrokken bewoners. Maar, invloedrijkheid wordt pas echt bewerkstelligd als er directe invloed gerealiseerd wordt door de bewoners. Dit gebeurt wanneer deze bewoners zelf nadrukkelijke beslissingen hebben genomen (in dialoog met de beleidsbepalers).

Tijdens het participatietraject zijn er volgens Spanjar et al. (2019) drie verschillende fases; te weten de verkenningsfase (fase 1), de ontwerpfase (fase 2) en ten slotte de uitvoeringsfase (fase 3). Tijdens deze drie fases kunnen bovengenoemde concepten (inclusiviteit, interactiviteit en invloedrijkheid) verschillen in mate van aanwezigheid. In de verkenningsfase is het doel om met de betrokken partijen gezamenlijk te kijken wat er mogelijk is aan herstructurering. Hierin kunnen ook alle wensen door de betrokken partijen op tafel gegooid worden. In de ontwerpfase zal er door de verantwoordelijke partij een plan geschetst worden en financiële doorrekeningen opgesteld worden; welke vervolgens gepresenteerd zullen worden aan de betrokken partijen. In de laatste fase, de uitvoeringsfase, zullen alle voorbereidingen getroffen worden van de daadwerkelijke herstructurering en zal het traject ook uiteindelijk starten.

Multiculturele planning wordt steeds meer een begrip in ons land, mede door de migratiestromen uit verschillende gebieden van de laatste jaren, maar ook door de migratiestromen door de laatste decennia heen. Een gemeente krijgt meer en meer te maken met allerlei verschillende soorten culturen in hun woongebieden. Om aan iedere inwoner en dus aan iedere cultuur haar wensen te voldoen, zal er een multicultureel planningsbeleid moeten afgestemd worden door de overheid. Je hebt verschillende soorten beleid die een overheid kan toepassen wat betreft multicultureel plannen. Volgens Koopmans en Statham (2002) zijn er vier verschillende soorten beleid, te weten; assimilatie, segregatie, multiculturalisme en universalisme. Assimilatie vereist één enkele vorm van burgerschap; wie afwijkt, moet zich aanpassen. Segregatie staat andere vormen van burgerschap toe, maar het samenvoegen van verschillende culturen is verboden, waardoor men verschillende wijken creëert met allemaal één verschillende cultuur. Multiculturalisme erkent de verschillen binnen culturen en past daar ook haar beleid op aan, waardoor er op iedere groep een verschillend beleid uitgevoerd kan worden. Ten slotte focust universalisme zich op de gehele inwonersgroep zonder subgroepen te creëren. Echter bekijken Wood en Landry (2008) het via een vijfde soort beleid; intercultureel beleid. Bij dit beleid draait het om de wisselwerking tussen verschillende groepen/culturen om zo een gemeenschap te bewerkstelligen en een stad of wijk te creëren waarin men leeft. Hierin is het essentieel dat iedereen elkaars verschillende inzichten erkent en dit niet veroordeelt, maar juist meeneemt in het maken van beleid. Wood en Landry stellen dat steden en wijken gevormd worden door de interactie van deze verschillende groepen en hun interesses en ideeën. De kennis van elke groep en hoe ze dit interpreteren beïnvloedt de manier waarop een stad of buurt zich ontwikkelt.

Om multiculturele planning goed ten uitvoer te brengen in een wijk of buurt met hoge culturele diversiteit, is culturele geletterdheid essentieel (Wood & Landry, 2008). Mensen zijn geneigd om informatie altijd te filteren en te analyseren door hun eigen culturele 'lens' en daardoor is culturele geletterdheid van belang. Volgens Wood en Landry (2008) is culturele geletterdheid het vermogen om verschillende en voornamelijk andere culturen te begrijpen en er aan deel te kunnen nemen om vervolgens de verschillende culturen in een buurt of wijk te kunnen evalueren en vergelijken met elkaar. Deze culturele geletterdheid is noodzakelijk om effectief en gevoelig om te gaan met verschillende culturen in een buurt en is daarom van belang voor beleidsmakers in hun

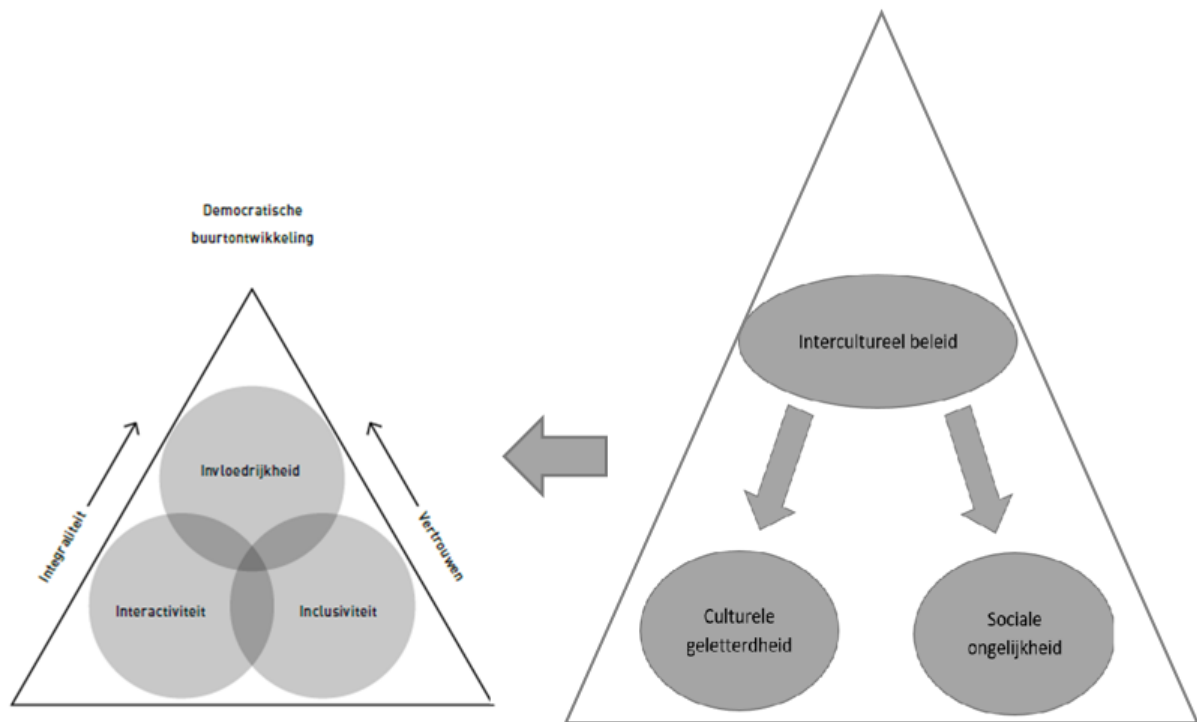
planningsproces. Er kunnen misverstanden ontstaan wanneer de verschillende actoren, aan de ene hand beleidsmakers en aan de andere hand bewoners, elkaar niet begrijpen en er dus een culturele geletterdheid ontbreekt. Wanneer dit het geval is, zal multiculturele bewonersparticipatie niet haar ultieme doel halen. Dekker, Emilsson, Krieger & Scholten (2015) constateren dat Nederland de laatste tijd haar beleid heeft veranderd van doelgericht beleid richting etnische groeperingen naar een meer alomvattend lokaal beleid. Door de decentralisatie vormt er een verschuiving van nationaal naar regionaal/lokaal beleid; waardoor de bewoners nu onder gemeentelijke verantwoordelijkheid vallen. Door dit universalistisch beleid wordt er één specifieke visie uitgevoerd met als gevolg dat dit een visie is in de ogen van één beleidsmaker; welke mogelijk kan verschillen met de visies van de bewoners.

Verder kan sociale ongelijkheid ook nog een extra factor spelen die voor extra afstand zorgt tussen beide partijen. Uit onderzoek van Tubadji, Gheasi en Nijkamp (2017) blijkt dat bewoners met een migratieachtergrond in Nederland grotere kans hebben om op een lager aangeschreven school terecht te komen; wat gevolgen heeft voor hun sociaaleconomisch succes. Er bestaat een link tussen het hebben van een migratieachtergrond en een laag opleidingsniveau en dus een laag inkomen.

Wanneer er in een buurt een aanzienlijk deel is met een migratieachtergrond en dus een lagere sociaaleconomische status, kan dit resulteren in een dichtheid van economische en dus ook sociale problemen. In 't Zand is een bovengemiddelde concentratie van bewoners met een migratieachtergrond en een beneden gemiddelde sociaaleconomische klasse. Het zou mogelijk kunnen zijn dat voor zulke bewoners het niet interesseert wat er wel of niet met hun woning gebeurt, zolang ze er maar woonachtig kunnen blijven. Dit kan resulteren in mindere interesse in participatie en daardoor zijn ze minder eenvoudig te bereiken door beleidsbepalers of betrokken partijen. Verder kan het mogelijk zijn dat beleidsbepalers niet de taal spreken van de bewoners, wat resulteert in bemoeilijkte contactlegging. Ook al kunnen er nog zulke goede intenties zijn vanuit beleidsbepalers; het kan zijn dat ze niet weten op wat voor manier ze de dialoog aan kunnen gaan met de bewoners met een migratieachtergrond. Dit kan ook het gevolg zijn van het ontbreken van de hierboven genoemde culturele geletterdheid.

In dit onderzoek zal een verbondenheid gevonden worden tussen alle theorieën over stedelijke herstructurering, bewonersparticipatie en multiculturele planning. Stedelijke herstructurering en bewonersparticipatie staan nauw verbonden met elkaar doordat beleidsbepalers bij de gemeentelijke overheid gemachtigd zijn om lokale bewoners te betrekken in de planningsprocessen. Echter wordt de betrokkenheid van lokale bewoners in deze planningsprocessen bemoeilijkt door het multiculturalisme in de buurt en daardoor komt er nog een derde theorie bij over de multiculturele planning. In hoofdstuk 4.2 wordt het conceptueel model (figuur 2) weergegeven; welke is gebruikt voor dit onderzoek. Uit dit model is af te lezen dat wanneer men ultieme bewonersparticipatie wil creëren er een goede balans moet zijn tussen de aanzienlijke aanwezigheid van alle drie de aspecten; inclusiviteit, interactiviteit en invloedrijkheid. Deze drie aspecten/begrippen zullen de basis vormen voor de interviewguide en de analyse van de verzamelde data.

2.2 Conceptueel model

Figuur 2: Conceptueel model bewonersparticipatie (Spanjar et al., 2019) (gecombineerd met eigen figuur).

3. Methodologie

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksmethode omschreven met de daarbij gemaakte keuzes; die verantwoord zullen worden. In het eerste hoofdstuk (3.1) wordt de onderzoeksbenadering toegelicht; voor welk soort onderzoek is gekozen en waarom? In hoofdstuk 3.2 wordt de onderzoeksstrategie besproken en waarom het onderzoek op deze manier uitgevoerd is. In 3.3 komt de dataverzameling aan bod; hoe is het onderzoek uitgevoerd. Om ten slotte in hoofdstuk 3.4 de data analyse te bespreken; hoe is de data uit het onderzoek verwerkt en geanalyseerd.

3.1 Onderzoeksbenadering

Allereerst moet er bepaald worden wat voor soort onderzoek er verricht gaat worden. Waarom wordt er voor de ene benadering gekozen en niet voor de andere benadering? Dit zal toegelicht worden met gegronde argumenten en er zal gerefereerd worden naar de begrippen uit het conceptueel model.

De aanpak van het onderzoek is van kwalitatieve aard. Tijdens het onderzoek wordt de focus gelegd op het uitzoeken en begrijpen wat de intenties zijn van individuen of groepen bij een sociaal probleem (Creswell, 2014). De kwalitatieve aanpak is niet alleen nodig om de verkregen data en informatie van respondenten op te sommen, maar ook om deze in detail uit te werken en verbanden en patronen te leggen tussen de verschillende data (Vennix, 2011). Dit is ook de reden waarom er niet gekozen is voor kwantitatief onderzoek; hierbij is het lastig om verbanden te leggen tussen de verkregen informatie van respondenten. Hierdoor zou je de nuancering missen van meningen en ervaringen van de respondenten. Om deze ervaringen en meningen van respondenten te begrijpen, zal je met ze moeten praten; in plaats van het afleggen van bijvoorbeeld een enquête. Daarbij komt nog het feit dat de begrippen uit het conceptueel model diepgang vereisen; men moet daarom tijdens het uitvoeren van een interview door kunnen vragen naar meer details en dergelijken. Voor de optimale situatie moeten de hoofdbegrippen in balans met elkaar staan en daardoor hebben ze een dynamische en gecompliceerde relatie met elkaar. Daarbij is het van belang dat er ook een relatie bestaat tussen de verschillende actoren omtrent de bewonersparticipatie. De uitgevoerde interviews zijn ook op een semigestructureerde manier ten uitvoer gebracht; zodat er meer diepgang en detail uit het onderzoek zal komen. Door middel van deze vorm van interviewen zal er een duidelijk beeld gecreëerd worden tussen de verschillende actoren en hun inbreng.

3.2 Onderzoeksstrategie

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden zijn er verscheidene onderzoeksmethoden toegepast. Ten eerste is er een literatuuronderzoek uitgevoerd. Hierbij is er uitbundig en breed gezocht naar wetenschappelijke literatuur en andere documenten en websites om zodoende een basistheorie te ontwikkelen voor het uit te voeren onderzoek. Deze literatuur vormt dus het fundament voor het onderzoek.

Wanneer duidelijk is wat de aanpak van het onderzoek is, wordt de onderzoeksstrategie gekozen. Dit is de manier waarop het onderzoek wordt uitgevoerd; bepaald door wel afgewogen beslissingen (Verschuren & Doorewaard, 2007). Creswell (2007) geeft aan dat er vijf verschillende soorten

strategieën zijn: “narrative research, phenomenology, grounded theory, ethnography en case study”. Voor dit onderzoek is er gekozen voor de casestudy, binnen deze strategie is nog een onderverdeling; namelijk de single casestudy en de multiple casestudy. Deze begrippen spreken voor zich; een single casestudy bevat één enkele casus die onderzocht wordt en bij een multiple casestudy worden twee of meerdere cases met elkaar in vergelijking gebracht tijdens het onderzoek. Voor dit onderzoek is gekozen voor een single casestudy; er wordt namelijk één enkele casus onderzocht: de Teuniswijk in gemeente Venlo. Tijdens het uitvoeren van deze single casestudy kan ten opzichte van de andere vier mogelijke onderzoeksstrategieën de meeste diepgang gevonden worden; wat essentieel is in dit onderzoek om zodoende de ervaringen en meningen van de betrokken partijen het best te belichten. Bij casestudies komen details meer naar voren dan bij andere onderzoeksmethoden; doordat er diepgaande en uitgebreide interviews gehouden worden. Deze diepgang kan extra gerealiseerd worden, omdat men in een casestudy meerdere bronnen kan gebruiken voor je onderzoek. Creswell (2007) geeft aan dat dit het onderzoek meer betrouwbaar en valide maakt. Dit is een voordeel van een casestudy ten opzichte van andere onderzoeksstrategieën. Echter zijn er ook nadelen aan het uitvoeren van een single casestudy. Ten opzichte van een multiple casestudy is het namelijk dat men bij een multiple casestudy meerdere onderzoeken kan vergelijken met elkaar. Verder hebben casestudies geen generaliseerbaarheid; waardoor de resultaten niet verder relevant zijn voor de grotere populatie en verder is het minder eenvoudig om een oorzaak-gevolg relatie aan te duiden bij een casestudy ten opzichte van de andere onderzoeksstrategieën. (Creswell, 2007).

Echter, heeft het uitvoeren van een casestudy tijdens een onderzoek ook een nadeel. Het resultaat van een casestudy kan men niet of gering generaliseren op een veel grotere populatie. Elke casus staat los van welke andere casus dan ook, waardoor het geen externe geldigheid heeft (Creswell, 2007). Bij dit onderzoek wordt namelijk alleen gekeken naar hoe de multiculturele bewonersparticipatie plaatsvindt in de Teuniswijk in de gemeente Venlo. Deze resultaten kunnen niet veralgemeniseerd worden voor andere cases in de rest van Nederland. Dit zou dan weer een nieuw onafhankelijk onderzoek worden.

3.3 Dataverzameling

Tijdens dit onderzoek is, zoals in hoofdstuk 3.2 al beschreven is, er gebruikt gemaakt van meerdere databronnen; literatuuronderzoek, interviews en documentanalyse om zo data triangulatie te vormen. Buiten de uitgevoerde interviews is er ook aan documentanalyse gedaan; door middel van het bestuderen en analyseren van de huidige Woonvisie van de gemeente Venlo. Deze triangulatie versterkt de interne validiteit van het onderzoek (Creswell, 2007). De uitgevoerde interviews zijn op basis van een semigestructureerde vorm van een interview en zullen in principe face-to-face uitgevoerd worden. Deze semigestructureerde interviews zullen voor alle actoren voor het grotendeel opgesplitst zijn in de drie themablokken; inclusiviteit, interactiviteit en invloedrijkheid. Dit zijn de kernbegrippen uit het conceptueel model (zie figuur 2) en zijn terug te vinden in de interviewguides in hoofdstuk 8.1 (Bijlagen: Interviewguides) De bedoeling is om verschillende actoren te interviewen om zo gevarieerd inzicht te krijgen in de situatie. De respondenten bestaan uit de projectleider en buurtcoördinator van Woonwenz en bewoners en eventueel iemand van de bewonersorganisatie. Met het interviewen van de projectleider en buurtcoördinator van Woonwenz is het de bedoeling dat er een algeheel beeld gegeven wordt van de situatie in de wijk wat betreft bewonersparticipatie vanuit het perspectief van de betrokken woningbouwcorporatie die continue in contact is met de

buurtbewoners. Zij kunnen ook aangeven wat hun rol is om deze participatie te stimuleren of überhaupt mogelijk te maken, omdat zij doorgaans veel met de bewoners te maken hebben. Het interviewen van verschillende bewoners met verschillende culturele achtergronden is minstens zo essentieel, omdat het uiteindelijk gaat om de multiculturele participatie van de bewoner; zij krijgen dagelijks mee wat zijzelf en hun medebewoners allemaal doen en ook niet doen. Door iemand van de bewonersorganisatie te interviewen, zal er nog meer inzicht verkregen worden over hoe de band is tussen bewoners en Woonwenz, omdat de bewonersorganisatie als ‘tussenstation’ fungeert. Verder kan die respondent ook nog extra inzicht geven over de bewonersparticipatie; diegene merkt op wie wel en wie niet bij hen aanklopt met vragen, problemen, wensen et cetera. De gemeente is wel benaderd voor een interview, maar na mailcontact bleek dat zij nauwelijks iets te doen hebben met het hele herstructureringstraject van Woonwenz, ze zijn alleen verantwoordelijk voor de inrichting van het openbaar gebied. Verder hebben ze een adviserende en faciliterende rol gehad in het traject. Met de bewoners zelf heeft de gemeente überhaupt geen contact; dus zij kunnen ook geen nuttige informatie verschaffen over bewonersparticipatie. De desbetreffende beleidsmedewerker gaf aan het einde van het mailcontact aan dat de benodigde informatie allemaal bij de woningbouwcorporatie geworven kan worden. Na het afleggen van de interviews zullen deze getranscribeerd en samengevat worden om zo grondig te onderzoeken welke informatie er vergaard is bij de verschillende actoren. Dit zorgt voor een overzichtelijk geheel van alle vergaarde informatie om zodoende de resultaten te verwerken en te analyseren. Er zal continue teruggevallen worden op de uitgevoerde literatuurstudie en het bijbehorende conceptueel model. Hierop zijn de interviews namelijk gefundeerd en er zal daarom steeds terugkoppeling op de theoretische concepten zijn in het resultatenhoofdstuk. De documentanalyse zal verder nog extra inzichten verschaffen over de visie vanuit de gemeente; hoe hun huidige beleid is omtrent de theoretische concepten. Dit waren alle vormen van data die verzameld zijn voor het onderzoek. Helaas is door de gevolgen van COVID-19 minder mogelijk op het gebied van interviews; aangezien het lastiger is om in deze tijd respondenten te vinden die face-to-face interviews willen en durven geven.

3.4 Data analyse

De uitgevoerde semigestructureerde interviews zijn audio-opnames van gemaakt en zullen getranscribeerd worden met behulp van een transcriptieprogramma; wat de audio-opname vertraagd af kan spelen. Dit is door middel van het programma ‘Express Scribe Transcription Software’ van het bedrijf ‘NHC’ gedaan. Na het transcriberen zullen de interviews samengevat worden in interviewverslagen; waarin de essentiële data tot een gestructureerd verhaal gebundeld wordt met daarin de belangrijkste concepten uit de interviews. In eerste instantie was het de bedoeling om de getranscribeerde interviews te coderen; echter werd dit onmogelijk gemaakt doordat de benodigde software niet gerealiseerd en gebruikt kon worden op de gebruikte computer. Om uiteindelijk het resultatenhoofdstuk (5) te kunnen schrijven met alle verzamelde data uit de verschillende databronnen.

4. Casusomschrijving

4.1 Tijdslijn herstructurering

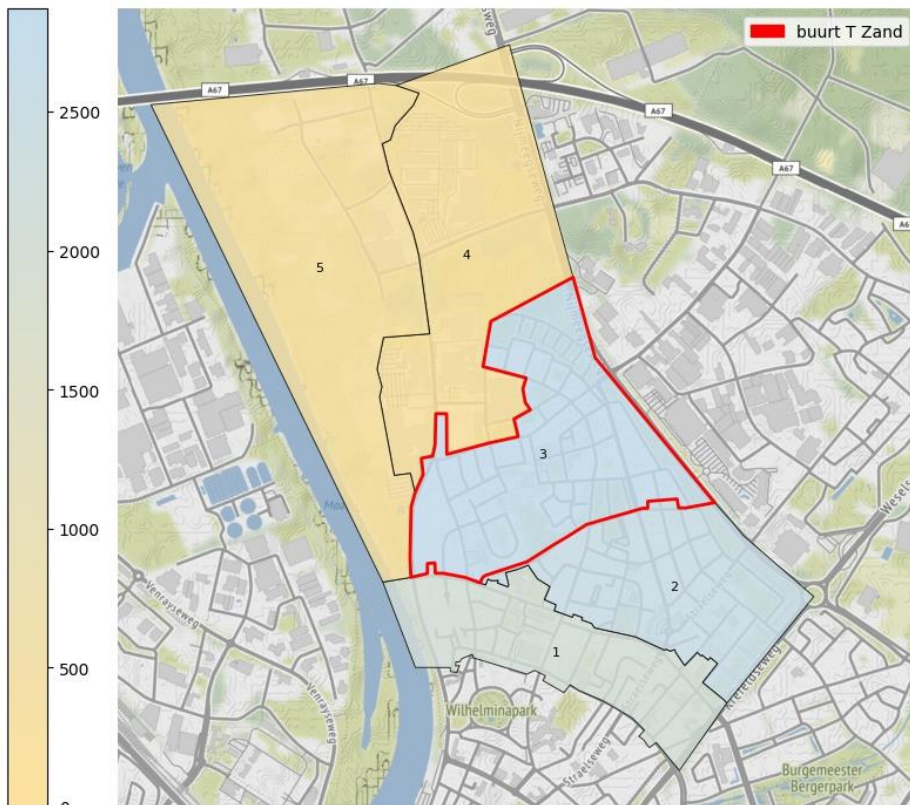
De Teuniswijk in Venlo-Noord, gelegen in de buurt “t Zand”, wordt van oudsher in de volksmond nog altijd Genooi genoemd. Venlo-Noord is gelegen aan het oosten van de rivier de Maas, ten zuiden van de snelweg de A67, ten westen van het trefcenter en 't Ven en ten noorden van het centrum van Venlo. Venlo-Noord bevat de gebieden 1 tot en met 5 die te zien zijn op figuur 3. Hierin is de buurt “t Zand” (gebied 3) rood omkaderd. De Teuniswijk ligt binnen gebied 3 in het zuidoosten. Deze volkswijk kent een lange geschiedenis vanaf de Eerste Wereldoorlog. Het was destijds een armoedige arbeidersbuurt. In de periode na de Tweede Wereldoorlog is de wijk exponentieel gaan groeien door de bebouwing van grote woonblokken en flats; ontworpen door de heer J. Kayser. De parochies vormden destijds als een centraal ontmoetingspunt voor alle bewoners; aangezien bijna alle bewoners katholiek waren. In de eind jaren '50 en begin jaren '60 werd het definitieve bouwplan goedgekeurd door de Gedeputeerde Staten en werden er eengezinswoningen in de vorm van flats gerealiseerd door de bouwverenigingen 'Venlose Bouwvereniging' en 'Ons Limburg'. Groenvoorzieningen en recreatie werden niet tot nauwelijks gerealiseerd in de bestemmingsplannen; er kwamen echter wel lokale winkeliers (bakker en slager) in de wijk. Maar verder betrof het voornamelijk een woonwijk met veel bebouwing in de vorm van sociale huurwoningen (flats) en de industrieterreinen met als grootste exploitateur het Venlose familiebedrijf Océ. De portiekflats waren vooral kleine woningen en erg monotoon gebouwd; wat die tijd ook karakteriseerde. (Seelen, 2014).

Door de jaren heen zijn er veel herstructureringsplannen bedacht en opgesteld voor de wijk door onder andere de gemeente en Woonwenz, omdat men vond dat de wijk een eenzijdige armoedige bevolkingssamenstelling had. In de jaren '70 is er reeds groot onderhoud geweest aan alle huurwoningen om ze een daadkrachtiger uiterlijk te geven. Vanaf eind jaren '90 moest er echt grondig ingegrepen worden om het beeld van monotone bebouwing van de sociale huurwoningen voor de arbeidersklasse aan te passen. Om zodoende ook sociale problemen zoals drugs en prostitutie te elimineren. Met als resultaat dat een gedeelte van de woningen aan hoofdstraten gerenoveerd werden om zodoende een betere uitstraling aan de wijk te geven; dit betrof voornamelijk de voorgevels van de woningen. Daarna zijn er veel van de eengezinswoningen gesloopt. De gemeente streeft er naar om van de wijk meer een woonwijk te maken door middel van scheiding van woningen en industrie/bedrijvigheid. (Seelen, 2014).

Meer recentelijk is de wijk opnieuw onder de loep genomen door zowel de gemeente als Woonwenz. In 2016-2017 is er onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om wat te veranderen aan de zestig jaar oude portiekflats in de wijk. Deze flats konden behoorlijk verbeterd worden wat betreft energiezuinigheid en isolatie (gehoorigheid en overlast). Hierdoor is er eind 2017 een besluit genomen om het hele gebied te slopen in plaats van te renoveren. Dit is een samenspraak geweest tussen het college van B&W en de gemeenteraad van Venlo en de woningbouwcorporatie Woonwenz. Vanaf eind 2019 worden in twee fases 68 woningen gebouwd. Deze bestaan uit 44 levensloopbestendige woningen en 10 eengezinswoningen en de aannemer bouwt nog eens 14 extra woningen. De gemeente wordt verantwoordelijk gehouden voor de inrichting van de openbare ruimte; waar zij ook eigenaar van zijn. Dus momenteel zit de wijk in een grote transitiefase en staat de wijk volledig in de

steigers. Reeds zijn er al vele flats gesloopt en is er al nieuwbouw gerealiseerd; waarin de afgelopen maanden al bewoners zijn ingetrokken. (Seelen, 2014).

Aantal inwoners op de kaart van de buurt T Zand
(buurt T Zand is rood omkaderd)

Kaart van de Wijk 14 Venlo Noord met het aantal inwoners per buurt in 2019, AlleCijfers.nl

Kaart van de Wijk 14 Venlo Noord met het aantal inwoners per buurt in 2019. De cijfers op de kaart geven de volgende buurten weer: 1: buurt Craneveld, 2: buurt Withuis, 3: buurt T Zand, 4: buurt Genooybergen, 5: buurt Genooy.

Figuur 3: Afbakening Venlo-Noord (allecijfers.net)

In figuur 4 is het herstructureringsplan van de Teuniswijk afgebeeld in een plattegrond met de verschillende fases van de nieuw te bouwen woningen.

Figuur 4: Plattegrond herstructureringsplan Teuniswijk (Woonwenz, 2019)

4.2 Statistische gegevens

Als men de bevolkingssamenstelling gaat analyseren voor de wijk; valt het op dat de buurt ten opzichte van zowel de gehele gemeente Venlo als ten opzichte van de wijk Venlo-Noord een hoger aandeel bewoners met een migratieachtergrond heeft; zie figuur 5 (CBS, 2019). Voor de buurt 't Zand is dit een percentage van 42%, ten opzichte van 28,5% voor de gehele gemeente Venlo en 34% voor de wijk Venlo-Noord. Men kan stellen dat de buurt een bovengemiddeld multicultureel karakter heeft als men het afweegt binnen de eigen gemeente; door het hoge percentage 'personen met een migratieachtergrond'.

Wijken en buurten	Bevolking	Personen met een migratieachtergrond		Niet-westers		Marokko	Nederlandse Antillen en Aruba	Suriname	Turkije	Overig niet-westers
	Aantal inwoners aantal	Westers totaal	Niet-westers totaal							
Venlo	101 603	16 613	12 255	3 082			301	492	4 061	4 319
Wijk 14 Venlo-Noord	7 680	1 365	1 270	240			25	55	455	510
't Zand	2 870	530	675	145			15	25	260	255

Figuur 5: Kerncijfers wijken en buurten 2019 (CBS, 2019)

Verdere inblik in de gegevens van het CBS voor de buurt, laten zien dat de wijk ook bovengemiddeld scoort als het aankomt op sociale zekerheid. Uit de gegevens (CBS, 2019) blijkt dat de bevolking in de buurt ten opzichte van zowel de gemeente Venlo als ten opzichte van de wijk Venlo-Noord meer afhankelijk is van een sociale uitkering (Bijstand of WW). 9,40% van de bewoners in de buurt zijn afhankelijk van een uitkering; terwijl dit voor de gemeente en de wijk een stuk lager ligt, met respectievelijk 4,96% en 7,50% (zie figuur 6). Dus procentueel zijn twee keer zoveel bewoners in de buurt afhankelijk van een Bijstands- of WW-uitkering ten opzichte van alle bewoners in de gehele

Wijken en buurten	Bevolking	Sociale zekerheid	
	Aantal inwoners aantal	Personen per soort uitkering; Bijstand	Personen per soort uitkering; WW
Venlo	101 603	3 140	1 900
Wijk 14 Venlo-Noord	7 680	420	170
't Zand	2 870	200	70

Figuur 6: Kerncijfers wijken en buurten 2019 (CBS, 2019)

gemeente.

4.3 Bewonersparticipatie

Uit beleidsdocumenten van de gemeente Venlo en Woonwenz blijkt dat in de laatste decennia de leefbaarheid en bewonersparticipatie flink zijn toegenomen (Gemeente Venlo, 2016) (Woonwenz, 2018). Volgens het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties had Venlo in de jaren '90 over het algemeen een slechte leefbaarheid in bepaalde wijken. Hierop heeft de gemeente ingegrepen door middel van herstructureringsprojecten in de wijken Venlo-Zuid en Venlo-Noord. Vanaf toen werd ook bewonersparticipatie gestimuleerd. De bewonersparticipatie steeg mede door de stijging van sociale cohesie in de wijk, hierdoor raakten bewoners meer en meer betrokken en steeg de wijkgebondenheid. Toen in 2015 opnieuw de leefbaarheid gemeten werd, bleek het in twintig jaar aardig gestegen. Het investeren en aandacht geven in en aan een wijk, resulteert daadwerkelijk. Bewoners raken steeds meer maatschappelijk betrokken en dit moet gecontinueerd worden; vinden zowel gemeente als Woonwenz. Zij zijn van mening dat het een samenwerking is tussen bewoners en instanties, waarbij de wensen en verlangens van de bewoners voorop staat.

5. Resultaten

Dit hoofdstuk zal de onderzoeksresultaten weergeven. Zoals in hoofdstuk 3 besproken, zal het leeuwendeel van de onderzoeksresultaten voortvloeien uit de gehouden semigestructureerde interviews, echter zullen de eerste twee deelvragen beantwoord worden door middel van de documentanalyses, terwijl de overige deelvragen beantwoord kunnen worden door middel van de interviews. Het onderzoek zou een single casestudy worden; namelijk de Teuniswijk in Venlo-Noord. Echter bij het benaderen van respondenten, bleek bij het aanspreken van meerdere potentiële respondenten de bewoners met een migratieachtergrond structureel te weigeren, zonder een duidelijk reden ervoor. Dus de gehouden interviews onder de bewoners bestaan uit autochtone respondenten uit de buurt, waarvan er één aangesloten is bij de bewonersorganisatie. Bij het aanspreken van potentiële respondenten, bleek de ontwikkeling omtrent COVID-19 toch vaak een struikelblok.

5.1 Visies en beleid

De eerste deelvraag luidt: *‘Wat is het huidige stedelijke planningsbeleid qua herstructurering van de gemeente?’*. Deze vraag is gedeeltelijk beantwoord in hoofdstuk 4. Hier volgt een korte samenvatting. Vanaf na de Tweede Wereldoorlog zijn alle betrokken partijen, ook de gemeente Venlo, bezig geweest met herstructurering in Venlo-Noord. Deze wijk bestond uit arme arbeidersgezinnen woonachtig in monotone sociale huurwoningen (Seelen, 2014). In de jaren '60 zijn de huidige portiekflats gerealiseerd om er zodoende meer leefbaarheid te creëren. Echter door onderzoek van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bleek dat de leefbaarheid in de wijk zeer matig tot slecht was (Gemeente Venlo, 2016) (Woonwenz, 2018). Vanaf dat moment is door onder andere herstructureringsprojecten in Venlo-Zuid en Venlo-Noord de leefbaarheid toegenomen. Wanneer blijkt dat bepaalde wijken een boost kunnen gebruiken op het gebied van sociale cohesie en veiligheid, gaat de gemeente handelen door middel van herstructureringsprojecten in samenwerking met desbetreffende woningbouwcorporaties. De huidige visie omtrent herstructurering is voornamelijk Cradle to Cradle (Gemeente Venlo, 2014). Het hergebruik van huidig vastgoed naar een andere functie. Ook het samenvoegen van meerdere functies in één ruimte is iets waar de gemeente naar streeft. Verder ziet de gemeente graag huisvesting van (tijdelijke) arbeidsmigranten in bestaande woningen, zodat ze ook een echt thuis hebben. Wanneer de gemeente merkt dat er ruimtelijke- ofwel sociale problematiek aandient in een wijk, dan is het streven om dit op te lossen door middel van verbeteringen van sociale veiligheid en leefbaarheid in de wijk. Dit gebeurt in samenwerking met de desbetreffende aanwezige organisaties, zoals woningbouwcorporaties. Daarbij wordt een integrale en wijkgerichte aanpak gehanteerd om zodoende zich te richten op de leefbaarheid. (Gemeente Venlo, 2014).

De tweede deelvraag luidt: *‘Wat is de huidige visie wat betreft bewonersparticipatie in het algemeen in de stedelijke herstructureringsprocessen?’*. Na het al hierboven genoemde onderzoek van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties werd ook de bewonersparticipatie gestimuleerd vanuit zowel de gemeente als woningbouwcorporaties (Gemeente Venlo, 2016) (Woonwenz, 2018). De bewonersparticipatie steeg doordat de sociale cohesie in de wijk groter werd na aanleiding van de uitgevoerde herstructureringsprojecten. Door de stijging van de sociale cohesie,

raakten bewoners steeds meer betrokken en steeg de wijkgebondenheid. Woonwenz investeert momenteel in het sociale aspect in de buurt om daarmee de bewonersparticipatie te stimuleren en daardoor de sociale cohesie onder buurtbewoners te bevorderen (Woonwenz, 2016).

5.2 (Multiculturele) Bewonersparticipatie

De beantwoording van de overige drie deelvragen zal hieronder volgen. Dit betreft de vragen over de daadwerkelijke bewonersparticipatie in de wijk. Ook het multiculturele aspect zal hier aan bod komen.

De derde deelvraag luidt: *'Is er een aanzienlijk verschil in bewonersparticipatie tussen verschillende etnische bevolkingsgroepen?'*. Uit de uitgevoerde interviews met zowel de bewoners als de buurtcoördinator van Woonwenz bleek dat er duidelijk verschil merkbaar is tussen verschillende etnische bevolkingsgroepen in de wijk als het aankomt op de bewonersparticipatie. Allereerst wordt er door een bewoner gehekeld dat er bewoners zijn die de Nederlandse taal niet of nauwelijks beheersen; hierdoor wordt communiceren met medewerkers van Woonwenz bemoeilijkt (persoonlijke communicatie, 28 juli 2020). De respondent geeft aan dat Woonwenz één lijn trekt en alle bewoners gelijk behandelt. Dit wordt alsmede aangegeven door de andere geïnterviewde bewoner (persoonlijke communicatie, 6 augustus 2020). Zij geeft ook te kennen dat ze zich stoort aan bepaalde etnische bewoners die in hun eigen moedertaal beginnen te communiceren met medewerkers van Woonwenz. Beide bewoners vinden dat ze de Nederlandse taal moeten kunnen spreken. De buurtcoördinator van Woonwenz (persoonlijke communicatie, 16 juli 2020) geeft aan dat zij een rechtlijnig beleid hebben en iedereen zo eerlijk en gelijk mogelijk willen behandelen. Hij ervaart af en toe ook de bovengenoemde communicatieproblemen en hij geeft aan dat Woonwenz dat kan oplossen door de inzet van een Nederlandse vrouw die de Turkse taal beheerst; zij is ook erg actief in de bewonersorganisatie in de buurt. Woonwenz probeert over het algemeen iedereen op zijn eigen manier te benaderen en te behandelen; dit kunnen ze realiseren omdat ze een nauwe band hebben met alle buurtbewoners. De buurtcoördinator zegt hierover: "... wat wij doen als Woonwenz zijnde is dat wij contact zoeken met bewoners. Dus vanaf het moment dat dit project er aan zat te komen, ben ik alle 126 adressen gaan bezoeken." Hier geeft hij aan dat ze met alle bewoners vanaf de eerste dag van het hele traject alle bewoners met één-op-één gesprekken bij de mensen thuis zijn gaan vragen naar hun ideeën over de herstructurering van de wijk.

De buurtcoördinator (persoonlijke communicatie, 16 juli 2020) ziet dat er een verschil is tussen de participatiegraad van de autochtone en de allochtone bewoners in de buurt. Hij geeft te kennen dat de autochtone bewoner over het algemeen actiever, meer participierend en meer initiatief nemend is dan de allochtone bewoner. Allochtone bewoners geven liever de voorkeur aan één-op-één gesprekken met Woonwenz waarin ze hun ideeën aangeven. Maar als er bijvoorbeeld informatieavonden zijn dan voelen ze zich minder geroepen om zich te laten horen of überhaupt op te dagen. Hij concludeert dat alle culturele groeperingen wel participeren op een manier, maar er zit vooral verschil in hoe ze willen participeren. Het valt ook op dat in de bewonersgroep maar één van de acht mensen een allochtoon is. Dat geeft ook aan hoe betrokken en participierend de allochtone bevolking in de wijk is. Er is vanuit Woonwenz wel geprobeerd om die verhouding te veranderen door de allochtonen te stimuleren zich ook aan te sluiten, maar dan komt men toch weer terug op het punt dat de allochtone bevolking over het algemeen het niet zo ziet zitten om in groepsverband te participeren. Ze zijn niet geïnteresseerd om over een hele wijk te praten, maar meer over 'alles tot aan

de eigen voordeur' (persoonlijke communicatie, 16 juli 2020). Dit wordt kracht bijgezet door de mannelijke respondent; die ook actief is in de bewonersgroep. Hij merkt op dat de buitenlandse bewoners niet echt betrokken zijn in de wijk. Hij vindt dat zij alleen maar bezig zijn met hun eigen belang en hun eigen problemen en totaal niet met het wijkbelang. Hij geeft net als de buurtcoördinator aan dat de allochtone bewoners vaak wel mondig zijn als het face-to-face gesprekken betreft, maar in volle zalen tijdens informatieavonden dan trekken ze hun mond niet open, terwijl ze net voor de avond tijdens het informelere contact met andere bewoners wel duidelijk laten blijken wat hun mening is (persoonlijke communicatie, 28 juli 2020). De vrouwelijke respondent merkt op dat veel allochtone bewoners vaak niet doorhebben wat er nu speelt of gaande is in de wijk en zij vraagt zich dan of dit door desinteresse komt of doordat ze niet goed kunnen communiceren met Woonwenz (persoonlijke communicatie, 6 augustus 2020).

De vierde deelvraag luidt: *'Wat vinden de bewoners momenteel van hun eigen participatie in de stedelijke herstructureringsprocessen?'*. De geïnterviewde bewoner die in de bewonersgroep zit (persoonlijke communicatie, 28 juli 2020) is een erg actieve en enthousiaste bewoner, die heel erg betrokken is in de wijk en graag iedereen wil helpen waar maar kan. Doordat hij lid was van de bewonersgroep heeft hij, samen met de andere leden, altijd in nauw contact gestaan met onder andere de buurtcoördinator van Woonwenz. Zij fungeerden als klankbord voor alle bewoners uit de buurt en hielpen ze, samen met Woonwenz, met het toewijzen en krijgen van hun nieuwe woningen en met het verhuisproces. Voor de bewonersgroep is de respondent gevraagd; of hij er interesse in had om zich er bij aan te sluiten. Daar heeft hij meteen enthousiast op gereageerd, omdat hij graag zijn buurtbewoners helpt. Hij geeft ook aan dat bewonersparticipatie mogelijk gemaakt werd door Woonwenz en zelfs gestimuleerd. Hij geeft te kennen dat bewoners tijdens het gehele herstructureringsproject vanaf dag 1 betrokken zijn geworden door Woonwenz bij het proces. Woonwenz is volgens de bewoner een corporatie die ook luistert naar de feedback die mensen geven over het gehele proces en daar vervolgens ook iets mee doet. De respondent gaf te kennen dat er in zijn huidige woning een aantal dingen beter hadden gekund; er zijn een aantal minpunten. Dit heeft hij bij de vergadering aangegeven en vervolgens geadviseerd om, bij de nog te bouwen woningen, het anders aan te pakken. Tuurlijk neemt Woonwenz niet alles aan; de respondent mist vooral eenheid bij de nieuwbouwwoningen wat betreft het aanzicht in bijvoorbeeld de tuintjes. Het ziet er nu erg rommelig uit en bij iedereen staan andere hekwerken en schuttingen. Hier heeft Woonwenz geen verder gehoor aan gegeven. Maar al met al vindt hij dat Woonwenz heel erg meelevend zijn met de mensen. Ze hebben een luisterend oor en wanneer er realistische wensen zijn, wil Woonwenz die ook overwegen om te honoreren. Wanneer men iets heeft of ergens mee zit en je belt ze op, dan staan ze zo spoedig mogelijk voor je klaar. Hij beschrijft het als een gelijkwaardige relatie.

De zelfde respondent geeft aan dat Woonwenz vanaf dag één tot en met het verhuizen de buurtbewoners heeft betrokken bij het gehele herstructureringsproces. Iedere dag zijn de bewoners er bij betrokken geweest. Echter waren er mensen die zich afzijdig hielden, door nergens naar toe te komen of desinteresse te laten blijken. Maar de mogelijkheid om volledig betrokken te zijn heeft Woonwenz gegeven. De mensen die in de bewonersgroep zaten waren allen heel betrokken en waren bij elke vergadering en meeting present en stonden klaar voor alle andere bewoners wanneer zij om informatie of hulp vroegen. Het blijkt volgens de bewoner (persoonlijke communicatie, 28 juli 2020) dat in alle drie de fases van herstructurering de bewoners betrokken werden, interactief konden overleggen met Woonwenz en dat ze zelfs uiteindelijk invloed konden uitoefenen op de voorgestelde

plannen. In de verkenningsfase heeft Woonwenz alle bewoners gevraagd: “Wat willen jullie eigenlijk?”. Vervolgens is Woonwenz ook polshoogte gaan nemen in de woningen zelf en hebben ze de conclusie kunnen trekken dat het niet langer meer kon. Zowel de bewoners als Woonwenz zelf kwamen tot de conclusie dat er gesloopt moest worden en nieuwbouw zou komen. Bij de volgende fase, de ontwerpfase, kwam Woonwenz met wat bouwtekeningen van de nieuwbouwwoningen en vroegen ze bewoners wat ze graag in hun woningen wilden hebben. Volgens de respondent is daar goed naar geluisterd en heeft het ook geresulteerd in de huidige woningen. Dus in zowel de verkenningsfase als de ontwerpfase zijn de bewoners erg betrokken geworden door Woonwenz. In de derde en laatste fase, de uitvoeringsfase, die vooral bestaat uit de herhuisvesting van mensen in de nieuwe woningen, liep alles heel vloeiend met nauwelijks tot geen klachten. De bewoners werden duidelijk, uitgebreid en tijdig geïnformeerd over het hoe, wat en wanneer. Wanneer men wat meer tijd nodig had, werd dat ook geregeld.

De buurtcoördinator (persoonlijke communicatie, 16 augustus 2020) zegt zelf ook op het begin, in de verkenningsfase, langs alle deuren van de bewoners gegaan te zijn om zo op een interactieve manier door middel van één-op-één gesprekken te vragen wat mensen graag zouden willen zien wat betreft de herstructurering in de buurt. Tijdens de volgende fase (de ontwerpfase) vond er op de informatieavond ook een interactieve conversatie plaats tussen bewoners en Woonwenz. Woonwenz komt met het plan en mensen ventileren hun mening en geven aan wat ze graag anders zouden willen zien. Bepaalde dingen kan Woonwenz niet anders uitvoeren dan hoe ze het doen, omdat ze te maken hebben met een budgetplafond wat betreft de bouw van sociale huurwoningen. Hierdoor gaan de techneuten zo goedkoop mogelijk bouwen, zoals badkamer naast de keuken waardoor je maar één waterleiding en één afvoer hoeft te bouwen. Dit resulteert ook in de wc op de badkamer en niet apart en in het feit dat de keuken midden in het woongedeelte staat. Hierop kwamen klachten vanuit de bewoners dat ze liever twee wc's hebben (zodat gasten niet op de badkamer hoeven) en een keuken die achter in het woongedeelte staat. Verder gaven bewoners aan dat de veiligheid achterom ook beter zou kunnen. Er zouden poortjes en verlichting geplaatst moeten worden om zo onbevoegden te voorkomen. Dit is allemaal teruggekoppeld naar de bewonersgroep en die hebben vervolgens aangegeven dat het echt anders zal moeten. Woonwenz heeft deze wensen gehonoreerd en dit betekent dus dat de bewoners een zekere invloed hebben gehad op de ontwerpfase. Echter zijn er ook verzoeken afgekeurd; bijvoorbeeld het plaatsen van schuttingen in de achtertuin om zodoende afgeschermd te zijn van de burens of het inrichten van een slaapkamer op de zolderverdieping. Voor een slaapkamer op een zolder is het vereist dat er daglicht aanwezig moet zijn en dus zal er een raam of dakkapel moeten komen. Woonwenz heeft rekening te houden met dat budgetplafond. Dus het plaatsen van schuttingen of een dakkapel is voor eigen rekening van de bewoners. Ten slotte gaven nieuwe bewoners van de eerste fase nieuwbouw ook aan dat er iets anders had gekund; dakplaten die alleen in de grondverf zaten en waar veel moeite voor nodig is om ze als bewoner over te verven. Deze feedback heeft Woonwenz vervolgens opgenomen om zodoende bij de tweede fase nieuwbouw dit meteen anders aan te pakken. Dus er wordt ook geluisterd naar feedback vanuit de bewoners. Dat Woonwenz gehoor geeft aan feedback, gaf de mannelijke bewoner ook al aan tijdens het interview (persoonlijke communicatie, 28 juli 2020). Hieruit kan men concluderen dat bewoners een grote invloed en inspraak hebben tijdens de eerste twee fases van de herstructurering en dit wordt ook mede mogelijk gemaakt door Woonwenz.

Uiteindelijk geeft de buurtcoördinator aan dat hij tevreden is met het beleid van Woonwenz door bewoners door middel van één-op-één gesprekken in de verkenningsfase vanaf dag 1 te betrekken in het hele herstructureringstraject. Hierdoor wordt, naar eigen zeggen, de bewonersparticipatie gestimuleerd en met als gevolg dat bewoners grote mate van invloed hebben kunnen uitoefenen op het gehele proces (persoonlijke communicatie, 16 juli 2020). De bewoner bevestigt die inspraak door het volgende aan te geven: “Woonwenz blijkt een organisatie die heel redelijk wil voorkomen. Als bewoners met haalbare initiatieven of wensen komen, dan wil Woonwenz daar best naar luisteren en op anticiperen. Echter, wanneer men met onhaalbare wensen aan komt, dan zegt Woonwenz ook gewoon duidelijk en rechtlijnig; dit is niet haalbaar vanwege deze redenen en einde discussie.”

Waar deze bewoner erg betrokken en participierend is in de wijk, blijkt de andere bewoner dat minder te zijn (persoonlijk communicatie, 6 augustus 2020). De bewoonster geeft aan dat zij zelf niet meteen op de voorgrond staat als het gaat om participatie; de kans om te participeren in het traject wordt wel degelijk aangeboden door Woonwenz; daar is alle ruimte voor. Ze is wel betrokken bij de wijk; ze vindt het belangrijk dat er een goede sfeer tussen de bewoners is. Verder wil ze graag bij alles aanwezig zijn om zo betrokken te zijn bij de buurt en de bewoners. Ze vindt dat bepaalde bewoners, vooral Genooijenaren zelf, erg mondig, open en betrokken zijn bij de buurt en het hele herstructureringsproject. Zij vindt dat die bewoners, en in het bijzonder de bewonersgroep, goed de buurt representeren en als een klankbord fungeren. De geïnterviewde vindt het prettig dat de bewoners hun stem kunnen laten horen en dat ze ook gehoord worden door Woonwenz en daardoor heeft zij ook het gevoel dat je als bewoner wel degelijk inspraak hebt en een verschil kunt maken door je wensen en suggesties kenbaar te maken tijdens algemene informatieavonden. Dit is tijdens zo’n avond ook gebeurd; er zijn wezenlijke dingen aangepast in hoe de woningen ingericht zouden worden. Echter zijn er natuurlijk ook ideeën en wensen afgekeurd door Woonwenz, omdat ze of financieel of technisch niet haalbaar waren. Dus bewoners hebben een zekere mate van invloed uit kunnen oefenen op de uiteindelijke besluitvorming van het proces. (persoonlijke communicatie, 6 augustus 2020).

Al met al kan men zeggen dat de ene geïnterviewde bewoner heel participierend, betrokken en actief is; terwijl de andere dat minder heeft, maar dit vooral komt door hoe zij zelf als persoon is. Beide respondenten geven aan dat Woonwenz alle mogelijkheden biedt om te kunnen participeren als bewoners. Dit wordt ook bevestigd door de buurtcoördinator. In de verkenningsfase worden mensen vanaf moment één betrokken en kunnen ze ook invloed uitoefenen op wat er gaat gebeuren. Eigenlijk geldt dit hetzelfde voor de ontwerpfase; ook hier wordt alle ruimte geboden om inspraak te geven en betrokken te kunnen zijn. Voor de laatste fase, uitvoeringsfase, geldt dit wat minder, omdat het eigenlijk alleen het herhuisvesten betreft. Dit is iets wat moet gebeuren, meer niet. Tijdens deze fase blijft er wel continue interactief contact tussen Woonwenz en de bewoners. Het gehele herstructureringstraject, alle drie de fases, is heel interactief met de bewoners. Dit geven alle respondent ook meermaals aan.

De vijfde deelvraag luidt: *‘Wat wensen of verwachten de bewoners voor de toekomst qua participatie in stedelijke herstructurering?’*. Tijdens het interview met de zeer actieve bewoner wordt duidelijk gemaakt dat de bewoners wel meer mogen participeren over het algemeen (persoonlijke communicatie, 28 juli 2020). De meerderheid oogt toch erg ongeïnteresseerd en bewoners kijken tegenwoordig vaak nog alleen maar tot aan de eigen voorkeur. Echter er zijn wel een aantal mensen die verder kijken dan hun eigen voorkeur; dit zijn vooral de Genooijenaren zelf; dit is karakteristiek

voor de oorspronkelijke bewoners van de wijk. “De andere groepen bewoners geven vaak aan dat ze geen interesse of zin hebben om zich bij een groep aan te sluiten en die kun je ook niet dwingen, het moet uit hunzelf komen, anders werkt het niet” (persoonlijke communicatie, 28 juli 2020). Hij zelf geeft te kennen dat hij altijd graag betrokken blijft en participeert in de wijk; dit heeft hij namelijk altijd gedaan en dat zit gewoon in zijn karakter. Zijn verwachting zal niet gelijk zijn aan zijn wens. Hij denkt niet dat de bewoners met een migratieachtergrond gauw zullen denken in het wijkbelang; dat zit nou eenmaal niet in die mensen. De vrouwelijke respondent vindt over het algemeen dat alles wel prima is hoe het nu gaat in de wijk; qua contact met Woonwenz en het onderlinge contact met medebewoners. Het enige ding wat ze graag anders zou willen zien, is toch de wijkgebondenheid en betrokkenheid van de allochtone bewoners, “Ze moeten meer uit hun eigen bubbel proberen te komen” (persoonlijke communicatie, 6 augustus 2020).

5.3 Overige bevindingen

Uit de interviews met de mannelijke bewoner en de buurtcoördinator van Woonwenz blijkt dat de gemeente een wat te passieve rol inneemt als het gaat om de herstructurering in de Teuniswijk. Nu bleek uit mailcontact met een beleidsmedewerker van de gemeente dat zij in principe een faciliterende en adviserende rol hebben, echter wel verantwoordelijk zijn voor de inrichting van de openbare ruimte (persoonlijke communicatie, 30 juni 2020). De bewoner geeft aan dat de gemeente hierin erg nalatig is (persoonlijke communicatie, 28 juli 2020). Het betreft vooral de omgeving en de groenvoorziening in de publieke ruimte. Er was beloofd dat er een mooi stuk gras met beplanting en bloemen zou komen; nu is voornamelijk afval wat er ligt en trottoirs en straten die onder de rommel liggen. Verder zijn er ook geen paden vanuit de stoep naar de voordeur aangelegd, waardoor mensen om moeten lopen om op de straat te komen. In de buurt is ook geen verlichting op plaatsen waar de honden uitgelaten mogen worden, maar daar blijft de gemeente ook in gebreken. Hij vindt de gemeente heel erg passief in alles omtrent de wijk. Verder geeft hij te kennen dat Woonwenz eventueel ook wat meer er achteraan mag zitten. Hij stelt: “... aangezien zij een groot bedrijf zijn die toch wel wat inspraak moet hebben bij een gemeente.” (persoonlijke communicatie, 28 juli 2020). De buurtcoördinator geeft ook aan dat de gemeente iets minder passief mag zijn wat betreft de invulling van de ruimtelijke inrichting. Hij zegt: “Vaak krijgen mensen de sleutels van de woning en dan is het openbaar gebied nog niet af en kunnen mensen lastiger de voordeur bereiken of moeten ze nog over zand lopen et cetera.” (persoonlijke communicatie, 16 juli 2020). Men kan stellen dat de gemeente dus haar verplichtingen omtrent de herstructurering in de Teuniswijk niet goed uitgevoerd heeft en enigszins nalatig is.

6. Conclusie

In dit hoofdstuk zal antwoord worden gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek aan de hand van alle bevindingen en antwoorden op de deelvragen. Daarna volgen de aanbevelingen om vervolgens af te sluiten met een reflectie op het gehele verloop en de uitvoering van dit onderzoek.

6.1 Bevindingen

Tijdens deze thesis is onderzoek gedaan naar de multiculturele bewonersparticipatie bij stedelijke herstructurering in de Teuniswijk in Venlo-Noord. Dit is gedaan aan de hand van voornamelijk de theorieën van Wood en Landry (2008) en de concepten en theorieën van participatieplanning en de drie fases uit Spanjar et al. (2019). Alsmede de uitgevoerde interviews met verschillende actoren; bewoners, buurtcoördinator van de woningbouwcorporatie Woonwenz en met een bewoner uit de bewonersorganisatie. Door middel van het beantwoorden van alle deelvragen in hoofdstuk 5 zal er een antwoord gegeven worden op de hoofdvraag. Welke luidt als volgt: *“Hoe participeren verschillende multiculturele bewoners van de Teuniswijk in het stedelijke planningsproces van de gemeente Venlo en hoe kan de bewonersparticipatie verhoogd worden volgens bewoners en betrokken partijen?”*

De beleidsvorm van Wood en Landry (2008), het intercultureel beleid, komt het meest overeen met het beleid van Woonwenz in de Teuniswijk. Woonwenz probeert alle bewoners te betrekken en te stimuleren om actief te participeren en ze trekken één lijn voor alle bewoners; of het nou allochtone of autochtone bewoners betreft. Het blijkt dat ze niet bevooroordeeld handelen. Ze proberen andere culturen ook te betrekken in hun beleid. Zo heeft Woonwenz ook geprobeerd meer culturele diversiteit te implementeren in de bewonersorganisatie; echter zonder succes. Woonwenz en de bewoners merken op dat bewoners met een migratieachtergrond zich in bepaalde situaties niet verstaanbaar kunnen maken in de Nederlandse taal, wat duidt op de culturele ongeletterdheid en sociale ongelijkheid die er dan heerst. Ondanks het communicatieprobleem probeert Woonwenz dit alsnog op te lossen door een Nederlandse vrouw, uit de bewonersorganisatie, af en toe als tolk te laten fungeren. Dus Woonwenz doet er alles aan wat betreft hun beleid om de buurt intercultureel te laten fungeren wat betreft de bewonersorganisatie. Echter moet het wel van beide kanten komen.

Als men kijkt naar de participatieladder (Arnstein, 1969) zit de Teuniswijk tussen stap 5 en 6 in. Uit het onderzoek blijkt dat ze zekere vorm van inspraak (placation) hebben (stap 5) en er ook een zekere vorm van samenwerking (partnership) plaatsvindt tussen bewoners en Woonwenz (stap 6). Maar volledige beslissingsmacht vindt er ook niet plaats, maar een hoge mate van inspraak hebben ze en het is vaak voorgekomen dat Woonwenz samen, op een gelijkwaardige manier, met de bewoners naar de ideeën kijkt, wensen honoreert en gegeven feedback toepast.

Kijkend naar de drie concepten (inclusiviteit, interactiviteit en invloedrijkheid) gepaard met de drie fases (verkenning, ontwerp en uitvoering) is er veel samenhang tussen de concepten. (Spanjar et al., 2019). In de eerste twee fases van verkenning en ontwerp vindt een hoge mate van inclusiviteit, interactiviteit en invloedrijkheid plaats. Bewoners zijn namelijk vanaf de eerste dag in het traject betrokken door Woonwenz door middel van de één-op-één gesprekken met de buurtbewoners, daar waar alle bewoners hun mening en wensen konden aangeven. Tijdens de planpresentatie van

Woonwenz op de informatieavond vond er continue interactief contact plaats tussen bewoners en medewerkers van Woonwenz en hier hebben de bewoners ook hun invloed uitgeoefend door zaken aan te geven die zij liever anders zien in de daadwerkelijke uitvoering van de herstructurering. Ten slotte zijn de bewoners ook tijdens de uitvoeringsfase continue in contact geweest met Woonwenz over wanneer en hoe men geherhuisvest werd door Woonwenz. In deze fase is er alsmede veel interactiviteit en inclusiviteit geweest tussen bewoners en Woonwenz. De mate van invloedrijkheid is hier niet noemenswaardig, want wanneer eenmaal het sloopbesluit genomen is en de definitieve plannen vastgesteld zijn, wordt er niets meer veranderd. Dus er kan door niemand meer invloed uitgeoefend worden.

Als men kijkt naar het gehele herstructureringstraject in de Teuniswijk in Venlo-Noord kan men een duidelijk verschil vaststellen in bewonersparticipatie tussen verschillende culturele groepen. Over het algemeen blijkt uit het onderzoek dat de autochtone bevolking veel meer betrokken is bij de wijk en actiever participeert in de buurt. Dit valt ook terug te zien in de verhouding in de bewonersorganisatie; zeven autochtone bewoners en slechts één allochtone bewoner (persoonlijke communicatie, 16 juli 2020) (persoonlijke communicatie, 28 juli 2020). Er wordt veelal duidelijk gemaakt dat de allochtone bevolking voornamelijk alleen maar kijkt tot hun eigen voorkeur en geen interesse en behoefte hebben om echt te participeren in de buurt en wijkgebondenheid te bewerkstelligen. Echter, wanneer zij één-op-één met bijvoorbeeld de buurtcoördinator praten dan geven ze hun ideeën en wensen wel aan, maar in groepsverband willen ze dat schijnbaar niet. Daarom is het ook uitermate zonde dat geen enkele bewoner met een migratieachtergrond positief reageerde op het verzoek tot een interview. Dit geeft ook weer des te meer aan hoe ongeïnteresseerd ze zijn als het de buurt betreft. “Ze leven een beetje in hun eigen bubbel.” (persoonlijke communicatie, 6 augustus 2020).

De respondenten geven aan dat het lastig is om de bewoners met migratieachtergronden daadwerkelijk zover te krijgen om ze meer te laten participeren in de buurt. Woonwenz heeft vaker geprobeerd deze groep mensen te stimuleren om bijvoorbeeld bij de bewonersgroep te komen, maar zonder succes. De geïnterviewde bewoners geven ook aan dat de allochtone groep, in tegenstelling tot een gedeelte van de autochtone groep (want daar zitten ook wel meerdere inactieve bewoners bij), geen interesse of tijd heeft om te actief te participeren in de buurt. Zolang het bij henzelf thuis goed is en er geen problemen zijn, zijn ze content en dan hoor je ze niet. Bij de autochtone groep zitten bewoners die graag alle andere bewoners willen helpen tijdens het herstructureringsproject omdat ze zo’n verbondenheid voelen met de buurt. Dit blijkt karakteristiek te zijn voor een echte Genooijenaar.

Dus al met al kan men stellen dat voornamelijk de autochtone bewoners, de oorspronkelijke Genooijenaren, erg participierend zijn in het stedelijke planningsproces van de gemeente Venlo; in tegenstelling tot de allochtone bewoners in de buurt. Ten slotte blijkt het erg lastig te zijn om die groep bewoners actiever te laten participeren, door Woonwenz is meermaals geïnitieerd om dit te stimuleren, maar met nul op het rekest. Eén bewoner stelt ook: “Aan een dood paard kun je niet trekken.” (persoonlijke communicatie, 28 juli 2020). Hiermee doelt men op het feit dat de bewoners uiteindelijk zelf dat initiatief moeten tonen om te participeren; men kan ze niet dwingen tot participatie. De handvaten zijn in ieder geval genoeg aanwezig.

6.2 Aanbevelingen

Nu alles duidelijk in kaart gebracht is, kunnen er aanbevelingen gedaan worden aan betrokken actoren binnen het onderzoek. Er wordt alsmede aangegeven waar de aanbevelingen op gebaseerd zijn en op wie ze betrekking hebben.

Allereerst is het essentieel dat er vervolgonderzoek gedaan wordt, zodat men met meerdere respondenten in gesprek komt. Door de COVID-19 situatie wordt er aangenomen dat het lastiger is geweest om respondenten te prikkelen voor een interview. Als men met meerdere respondenten in gesprek komt, voornamelijk ook de allochtone bewoners in de buurt, krijgt men een duidelijker en significanter beeld van de algehele bewonersparticipatie in de Teuniswijk. En wordt ook uitgelicht hoe de allochtone bevolking over het gehele onderwerp denkt.

Ten tweede, aansluitend op het bovenste punt, is het wellicht interessant om kwantitatief onderzoek te verrichten onder vooral de allochtone bevolking in de buurt. Door middel van een enquête, welke minder tijdrovend is dan een interview, kan men wellicht achterhalen wat de opinies zijn van de bewoners met een migratieachtergrond en kunnen ze ook nog aangeven wat de reden is dat ze niet willen meewerken met het onderzoek door middel van face-to-face interviews.

Ten slotte is het ook interessant om bepaalde beleidsmedewerkers van de gemeente te benaderen voor een interview. Aangezien uit het onderzoek meermaals naar voren komt dat de gemeente nalatig is wat betreft de invulling van de openbare ruimte, door zowel Woonwenz als bewoners. Ondanks hun faciliterende en adviserende rol, is dat toch hun enige verantwoordelijkheid tijdens het gehele herstructureringstraject van de Teuniswijk. Het zou interessant zijn voor het onderzoek om te weten te komen wat de redenen zijn van de gemeente om niet tegelijkertijd met de bouw van de nieuwe woningen ook de openbare ruimte af te hebben.

6.3 Reflectie

In dit onderzoek is gekeken naar de multiculturele bewonersparticipatie van stedelijke herstructurering in de Teuniswijk te Venlo-Noord. Uit het onderzoek zijn aan de hand van de theorieën, de bestudering van beleidsdocumenten en de uitvoer van het kwalitatieve onderzoek duidelijke onderzoeksresultaten gekomen. Deze vormen van datacollectie bleken dus ook de juiste te zijn om tot het uiteindelijke onderzoeksresultaat te komen. Echter door de ontwikkelingen omtrent COVID-19 is het minder eenvoudig geworden om potentiële respondenten te vinden, voornamelijk in de groep bewoners met verschillende migratieachtergronden. Dit heeft het onderzoek enigszins belemmerd, omdat men nu geen respondenten heeft gehad onder de allochtone bevolking in de buurt. Ik had daarom graag toch meer interviews willen uitvoeren om een wat beter beeld te schetsen van de situatie. Nu is het onderzoek toch enigszins 'biased'.

Ten slotte, wat betreft mijn eigen proces, ben ik genoodzaakt toch ook COVID-19 hierin te betrekken. De periode van de bachelor thesis begon ongeveer gelijktijdig met de pandemie van het virus. Dit heeft invloed gehad op mijn prestaties en voornamelijk motivatie om een start te maken aan de onderzoeksfase van de thesis. Doordat de universiteit en de universiteitsbibliotheek gesloten waren

voor een langdurige periode, werd ik gedwongen om op mijn kamer alles uit te voeren. Ik kan mij daar slecht concentreren en motiveren en ik ben gewend om in een rustige leeromgeving te studeren. Ik wil dit niet als excuus aanvoeren, maar hierdoor denk ik dat wel alles ver opgeschoven is tot in de maanden juli en augustus; wat dus later is dan de eigenlijke planning. Echter met onder andere de hulp van mijn begeleider is het toch gelukt om voor de laatste deadline een eindproduct in te leveren.

7. Literatuurlijst

Arnstein, S. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Planning Association*.

Bergeijk, van. E., Kokx, A., Bolt, G. and Kempen, van. R. (september 2008). Helpt herstructurering? *Effecten van stedelijke herstructurering op wijken en bewoners*. Faculteit Geowetenschappen, Universiteit Utrecht.

CBS (Het Centraal Bureau voor de Statistiek) (2020). Kerncijfers wijken en buurten. *Personen met een migratieachtergrond*. Geraadpleegd van:

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84583NED/table?ts=1583233686560>

Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). *Sage Publications, Inc.*

Creswell, J.W. (2014). Chapter 1. The selection of a research approach. In J. Creswell (Ed.), *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approach* (3-23). *London: Sage*.

Dekker, R., Emilsson, H., Krieger, B., and Scholten, P. (2015). A Local Dimension of Integration Policies? A comparative Study of Berlin, Malmö and Rotterdam. *International Migration Review*.

Fung, A. (2006). 'Varieties of participation in complex governance'. *Public Administration Review*.

Gemeente Venlo (7 november 2016). Woonvisie 2016-2021. *Companen. Advies voor woningmarkt en leefomgeving*.

Gemeente Venlo (mei 2014). Ruimtelijke Structuurvisie Venlo. *Ruimte binnen grenzen*.

Hall, S. & Hickman, P. (2011). *Resident Participation in Housing Regeneration in France*. *Housing Studies*.

Innes, J. E. & Booher, D. E. (2004). 'Reframing public participation: Strategies for the 21st century'. *Planning Theory and Practice*.

Koster, H.R.A. & Ommeren, van. J. (2018). 'Place-based policies and the housing market, Review of Economics and Statistics'. *Tinbergen Institute Discussion Papers*.

Koopmans, R. & Statham, P. (2002). Chapter 2. Migration and Ethnic Relations as a Field of Political Contention: An Opportunity Structure Approach. In R. Koopmans & P. Statham (Eds.), *Challenging Immigration and Ethnic Relations: Comparative European Perspectives* (13-56). Oxford: Oxford University Press.

May, J. (2006). 'Ladders, stars and triangles. Old and new theory for the practice of public participation'. *International Journal of Market Research*.

Overmeeren, van. A. (2014). Gebiedsgericht Voorraadbeleid van Woningcorporaties. *Een analyse van planningsbenaderingen in Vogelaarwijken*. Architecture and the Built environment.

Permentier, M., Kullberg, J. & van Noije, L. (2013). Werk aan de Wijk. *Een Quasi-Experimentele Evaluatie van het Krachtwijkbeleid, Sociaal en Cultureel Planbureau*, Den Haag.

Rijksoverheid (2012). Bouwbesluit Online. *Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*. Hoofdstuk 3. Gezondheid, energiezuinigheid en milieu. Geraadpleegd van: https://rijksoverheid.bouwbesluit.com/Inhoud/docs/wet/bb2012_reg/hoofdstuk-3

Seelen, P. (2014). Genuuje. *Verhalen uit Venloos laatste volksbuurt*. Paul Seelen Producties.

Spanjar, G., Aanholt, van., J, Suurenbroek, F. & Majoor, S. (2019). De heilige graal van democratische buurtontwikkeling. *Rooilijn*.

Tubadji, A., Gheasi, M., Nijkamp, P. (2017). Immigrants' socio-economic achievements and cultural diversity. *International Journal of Manpower*.

Uyterlinde, M. & Gastkemper, N. (2018). Naar een Wendbare Wijkaanpak. Het Waaron en Hoe van Lokaal Gestuurde Wijkvernieuwing. *Platform31, Den Haag*.

Vennix, J. (2011) Theorie en praktijk van empirisch onderzoek. *Amsterdam: Pearson Education Benelux*.

Verschuren, P.J.M. & Doorewaard, J.A.C.M. (2007). Het ontwerpen van een onderzoek. Vierde druk. *Den Haag: Uitgeverij LEMMA*.

Wilson, J. (1963). Planning and Politics; Citizen Participation in Urban Renewal. *Journal of the American Planning Association*.

Wood, P. & Landry, C. (2008). *The Intercultural City: planning for diversity advantage*. London: Earthscan.

Woonwenz (17 mei 2018). Jaarverslag 2017. *Woonwenz, woningbouwcorporatie*.

Woonwenz (2016). Ondernemingsplan 2017-2020.

Woonwenz (2020). Herstructureringsplan Teuniswijk, Venlo-Noord. Geraadpleegd van: <https://www.woonwenz.nl/projecten/venlo-noord/teuniswijk>